

Skuteczność instrumentów prawnych ochrony gruntów leśnych w Polsce w kontekście zrównoważonego rozwoju



XII Konferencja Ekonomiczno-Leśna

Współczesne wyzwania
komunikacji społecznej
w leśnictwie

26-28 listopada 2025 r.
Kołobrzeg

dr hab. inż. Krystyna Kurowska, prof. UWM
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
Wydział Geoinżynierii, Katedra Gospodarki Przestrzennej,

mgr inż. Agnieszka Czajka
Politechnika Koszalińska

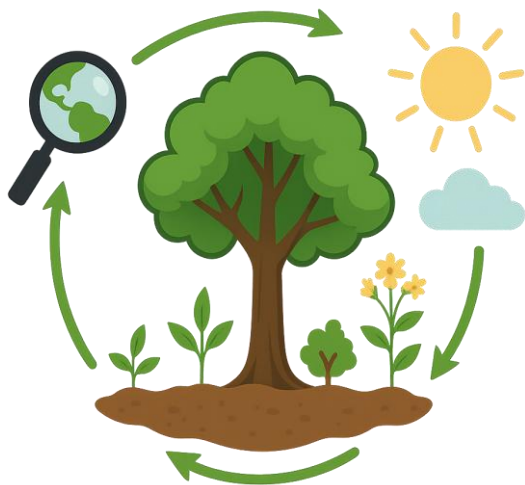
Wydział inżynierii lądowej, środowiska i geodezji
Katedra geodezji i geoinformatyki

Ochrona gruntów leśnych w Polsce

Znaczenie i cele analizy

Funkcje społeczne

Lasy pełnią istotną funkcję ekonomiczną jako źródło zróżnicowanych dochodów, a jednocześnie odgrywają ważną rolę rekreacyjną i turystyczną. Stanowią ponadto kluczową przestrzeń dla realizacji różnorodnych funkcji oraz są dostawcą surowców i innych dóbr leśnych.



Metodologia analizy

Uwzględniono uwarunkowania historyczne, aspekty prawne, jak i dane statystyczne obrazujące zmiany powierzchni gruntów leśnych.

Cel opracowania

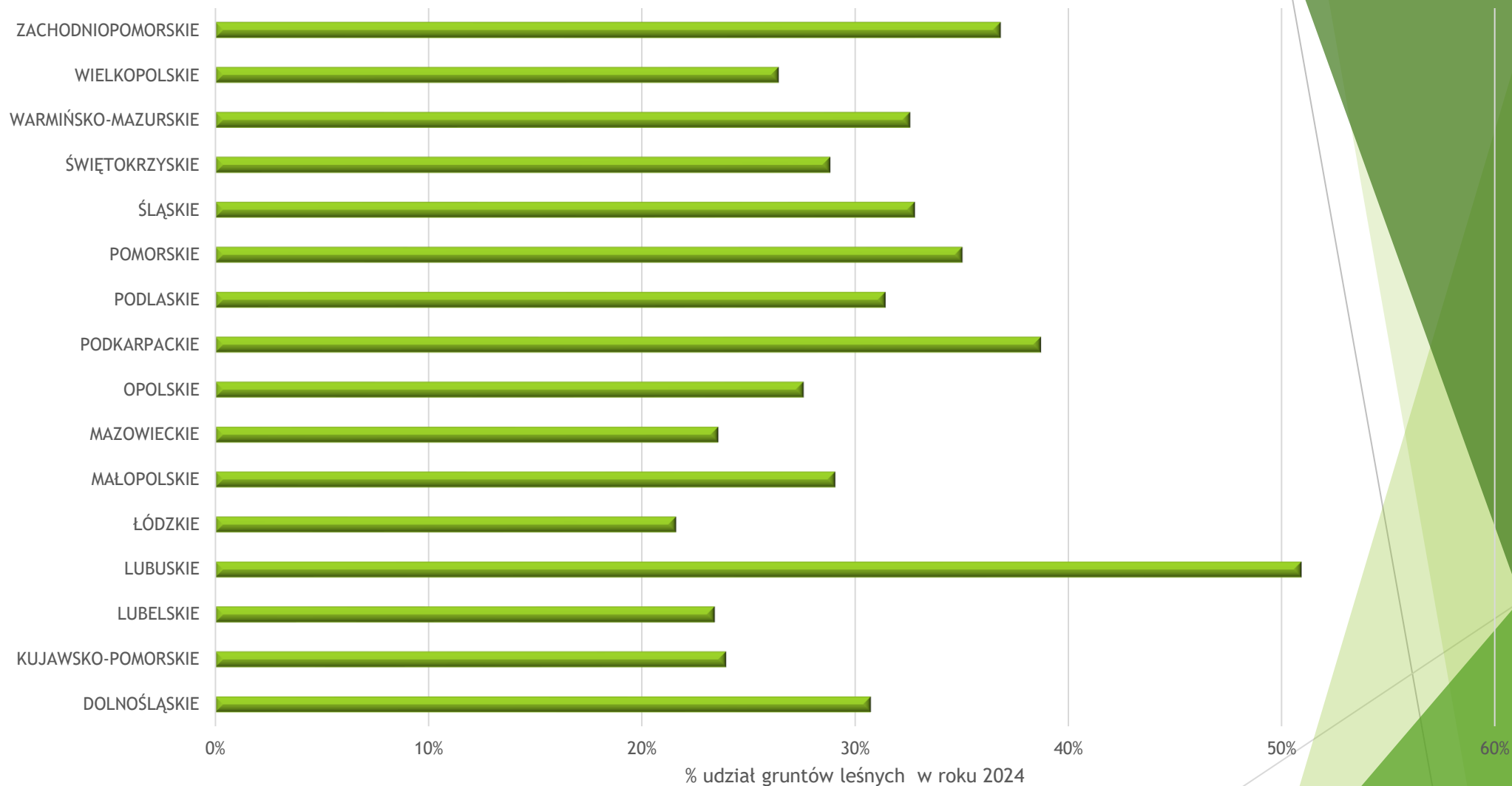
Ocena skuteczności instrumentów prawnych chroniących grunty leśne w Polsce w kontekście rozwoju zrównoważonego.



Kontekst krajowy i międzynarodowy

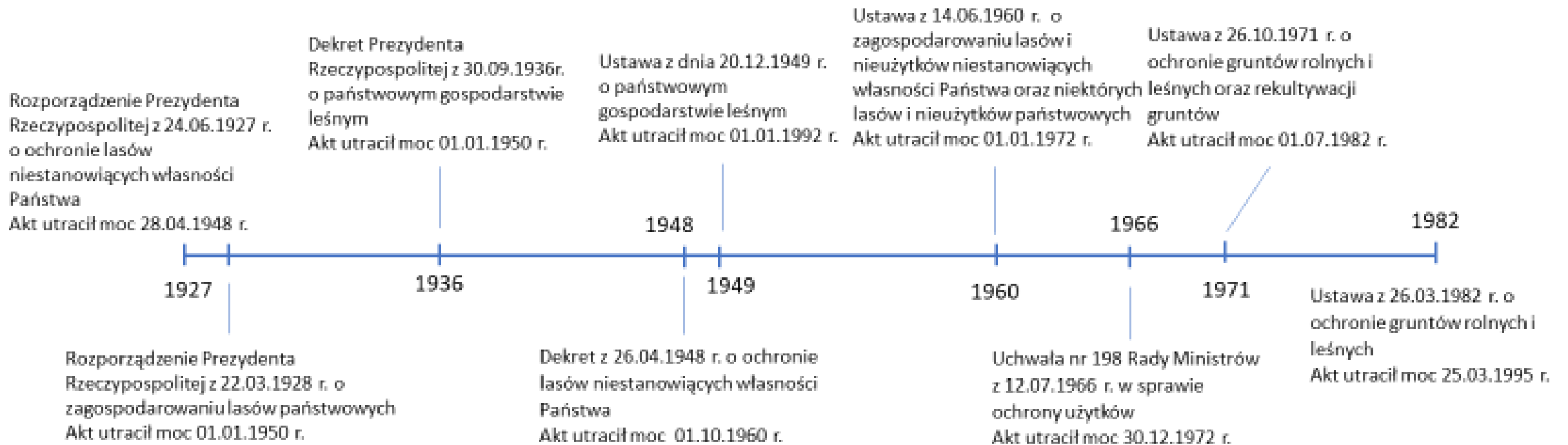
Ochrona i zwiększanie gruntów leśnych i zwiększanie lesistości Polski wpisuje się w strategię UE dotyczącą ochrony bioróżnorodności i łagodzenia skutków zmian klimatu.

Lesistość w Polsce rok 2024



Rys. 1 Procentowy udział powierzchni gruntów leśnych w województwach w roku 2024 (opracowanie własne na podstawie GUS).

Zmiany legislacyjne dot. ochrony gruntów leśnych



Rys. 2 Przepisy o ochronie gruntów leśnych obowiązujące od 1927 r.

Zmiany legislacyjne dot. ochrony gruntów leśnych



Rys. 3 Przepisy o ochronie gruntów leśnych obowiązujące od 1995 r.

Zmiany legislacyjne dot. ochrony gruntów leśnych

Ustawa z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. nr 60, poz. 370) - Wejście w życie: 29 czerwca 1997r.

- 1) Możliwość zwolnienia z należności jednorazowych i opłat rocznych, a dla gruntów leśnych jednorazowego odszkodowania w przypadku przedwczesnego wyrębu drzewostanu dla inwestycji o charakterze publicznym, jeżeli grunt przeznaczony pod inwestycje nie przekraczał 1 ha i nie było możliwości realizacji inwestycji na gruncie niechronionym;
- 2) Wprowadzenie zwolnienia uiszczania opłat za wyłączenie gruntów rolnych lub leśnych na cele budownictwa mieszkaniowego:
 - a) do 0,05 ha dla budynku jednorodzinnego,
 - b) do 0,02 ha na każdy lokal mieszkalny dla budownictwa wielorodzinnego.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82)

Zmiany legislacyjne dot. ochrony gruntów leśnych

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1130)

Reforma planowania przestrzennego;

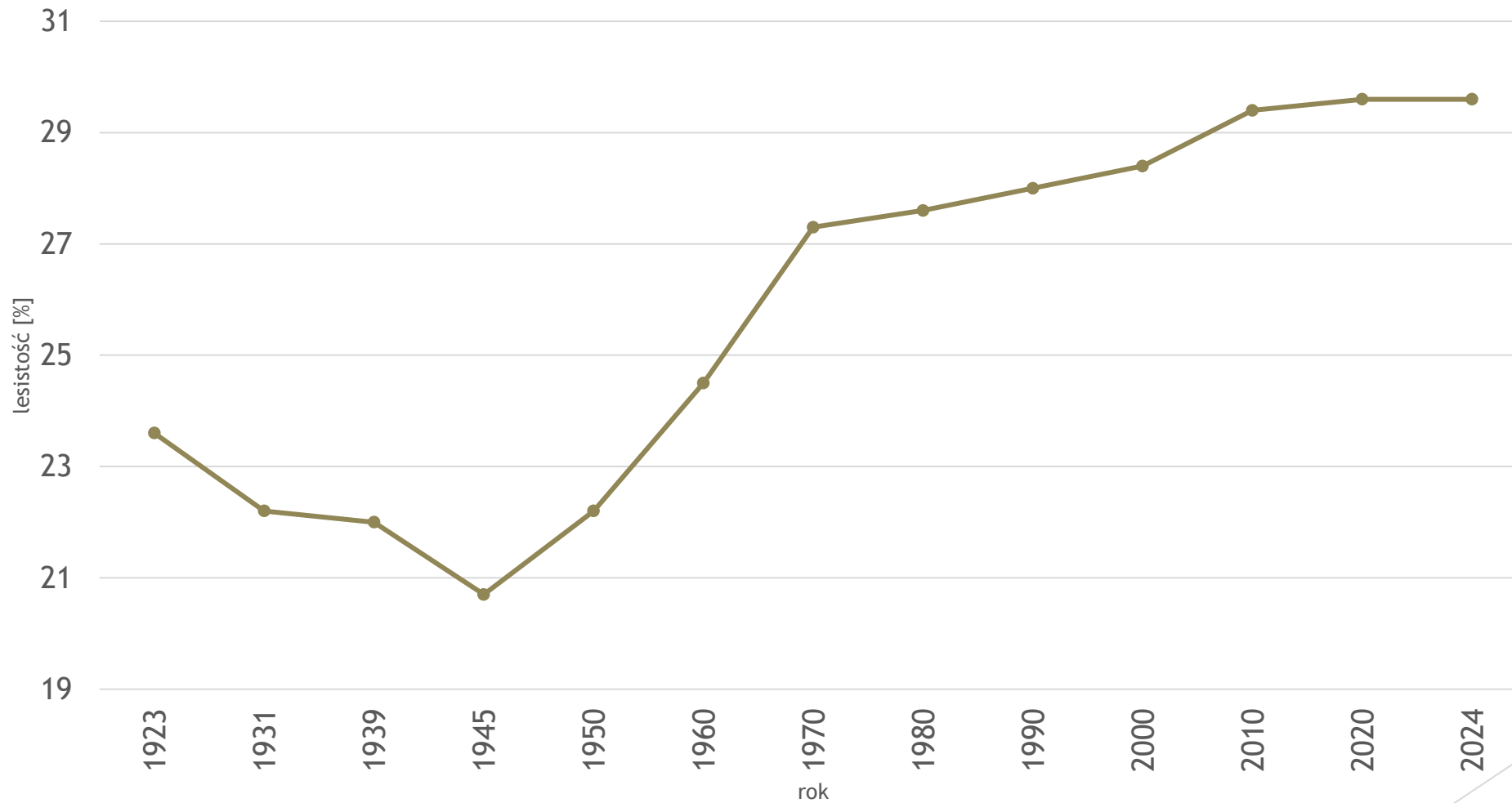
Wprowadzono planu ogólnego, który ma być wiążący dla mpzp;

Dostosowanie mpzp do planu ogólnego, uwzględniając strefy funkcjonalne, parametry urbanistyczne i powierzchnię biologicznie czynną;

Decyzje o warunkach zabudowy można wydać tylko kiedy w planie ogólnym zostały wyznaczone „obszaru uzupełniające zabudowę”;

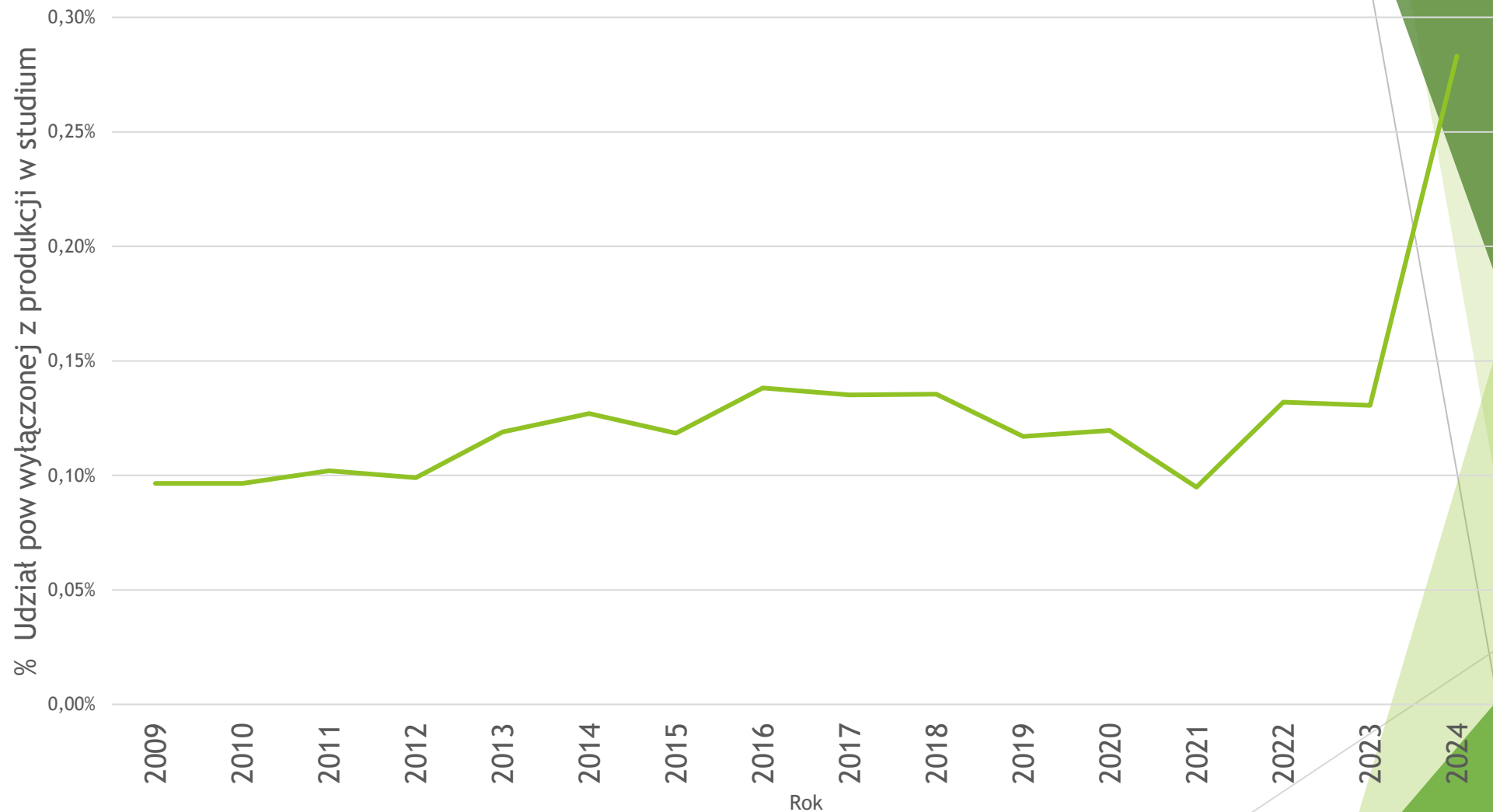
Wejście w życie 1 lipca 2026 r.

Zmiany lesistości w latach 1920-2024



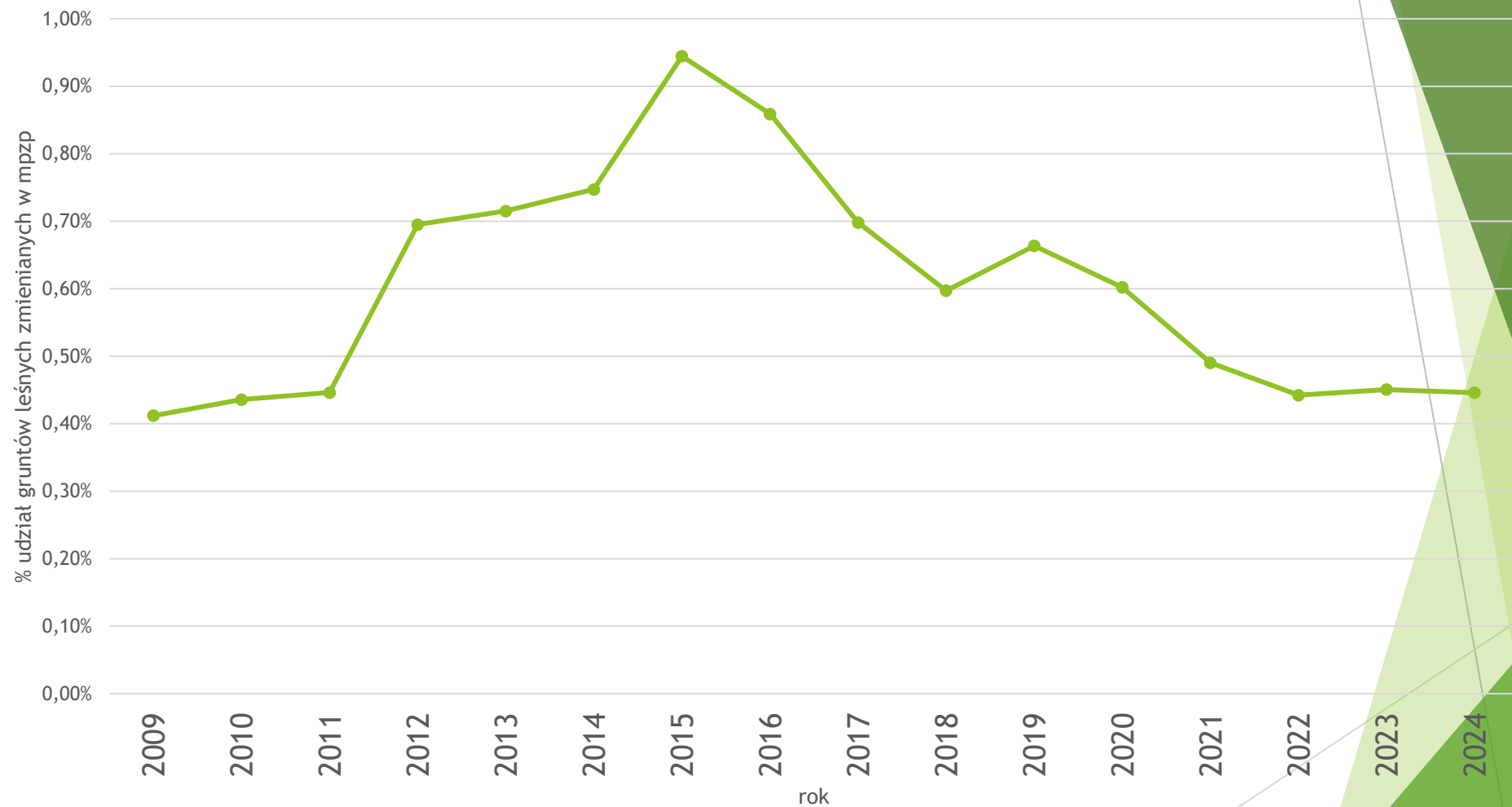
Rys. 4 Wpływ zmian legislacyjnych w Polsce na lesistość w latach 1920-2024 (opracowanie własne na podstawie GUS Leśnictwo).

Procentowy udział gruntów leśnych, dla których zmieniono w studium przeznaczenie na cele nieleśne.



Rys. 5 Procentowy udział gruntów leśnych zmienionych w mpzp w Polsce w latach 2009-2024 (opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Procentowy udział gruntów leśnych, dla których zmieniono w mpzp przeznaczenie na cele nieleśne.



Rys. 6 Procentowy udział gruntów leśnych zmienianych w mpzp w Polsce w latach 2009-2024 (opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Procedura wyłączenia gruntów z produkcji rolnej i leśnej

	!! PRZEZNACZENIE !!		!! WYLACZENIE !!	
Stan wg miejscowego planu (funkcja)	<i>ROLNICZA LUB LEŚNA</i>		<i>INNA (np. rekreacja, budownictwo mieszkaniowe)</i>	
Stan wg ewidencji gruntów (sposób korzystania)	<i>ROLNICZY LUB LEŚNY</i>		<i>INNY (np. rekreacja, budownictwo mieszkaniowe)</i>	
	I	II	III	
	<i>"Zgodność planu z ewidencją"</i>	<i>"Plan się nie zgadza z ewidencją"</i>	<i>"Zgodność planu z ewidencją"</i>	

Różne stany nieruchomości w zależności od zaawansowania procesu przekształcania gruntów rolnych i leśnych na inne cele.

Procedura wyłączenia gruntów z produkcji rolnej i leśnej

Art. 7.2a. **Nie wymaga uzyskania zgody** ministra właściwego do spraw rozwoju wsi przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III położonych na **obszarze uzupełnienia zabudowy** w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Nie jest wymagana zgoda
dotyczy
tylko gruntów rolnych
Leśnych nie dotyczy

Oczywiście działa wyłączenie
gruntów z produkcji rolniczej
lub leśnej (art. 11 UOGRiL)

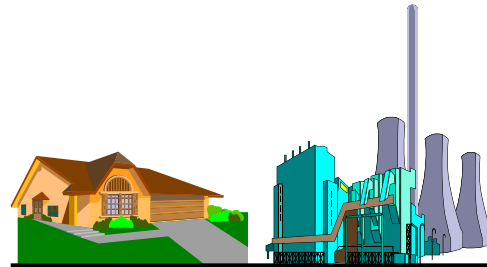
Czyli, jeżeli grunt znalazł się w **obszarze uzupełnienia zabudowy w planie ogólnym** - zgoda Ministra nie jest potrzebna - więc grunt nawet klasy I może być zabudowany, czyli m.in. uzyskać WZiZT

Warunki zamiany gruntów rolnych i leśnych na inne

W przypadku gr
rolnych
dotyczy tylko
obszarów
wiejskich

Zabudowa:
- mieszkaniowa,
- przemysłowa,
- rekreacyjna,
- inna

**Zabudowa
zagrodowa**



Grunt wyłączony z produkcji rolnej i leśnej



III *Wyłączenie z produkcji*

II

*Uzyskanie zgody na
przeznaczenie w miejscowym planie*

II

I *Obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego* **I**



Procedura wyłączenia gruntów z produkcji rolnej i leśnej

Zgoda na zmianę przeznaczenia

organy wydające zgodę na przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na inne cele w mpzp

Nie dotyczy gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miast

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

- grunty rolne stanowiące użytki rolne kl. I – III (poza gruntami położonymi na obszarze uzupełnienia zabudowy w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.)



Marszałek województwa po uzyskaniu opinii izby rolniczej

- pozostałe grunty leśne (stanowiące własność prywatną lub komunalną)

Minister Środowiska (lub upoważniona przez niego osoba)

- grunty leśne stanowiące własność SP

Wydawanie zgody

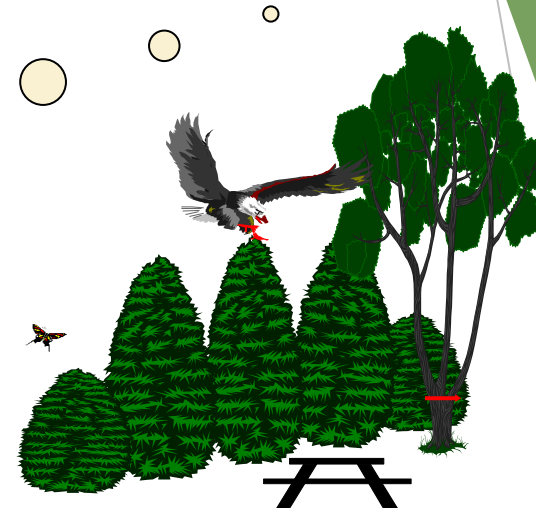
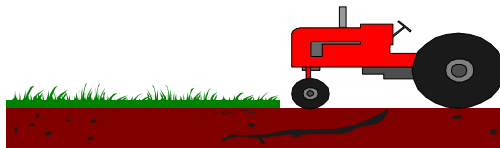
na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

GRUNTY ROLNE

PARKI NARODOWE

GRUNTY LEŚNE

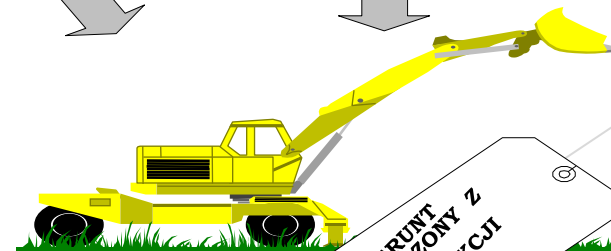
Decyzja o
wyłączeniu



STAROSTA
WŁAŚCIWY
TERYTORIALNIE

DYREKTOR
PARKU
NARODOWEGO

DYREKTOR REGIONALNEJ
DYREKCJI LASÓW
PAŃSTWOWYCH

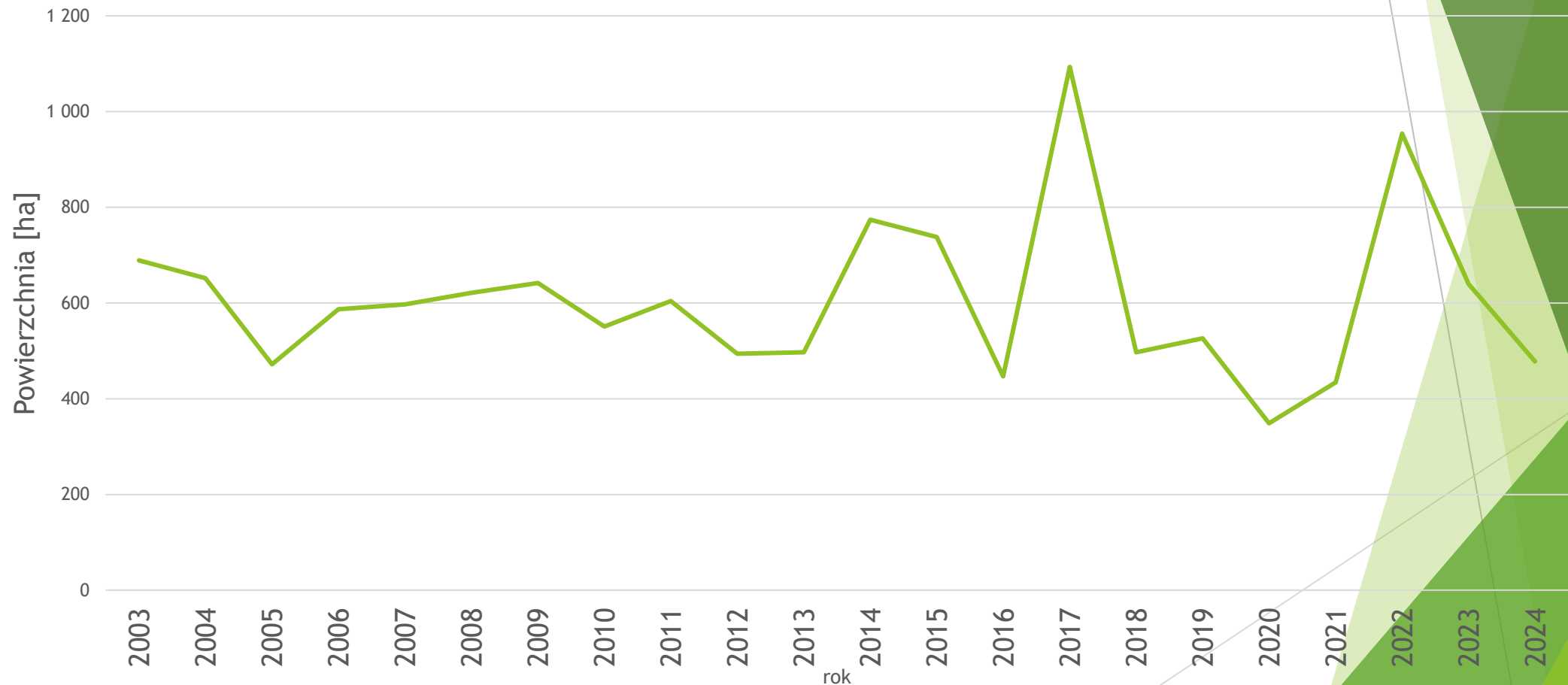


GRUNT
WYŁĄCZONY Z
PRODUKCJI

Art. 11. 1. Wyłączenie z produkcji użytków rolnych utworzonych z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego, zaliczonych do klas I, II, III, IIIa, IIIb, oraz użytków rolnych klas IV, IVa, IVb, V i VI utworzonych z gleb pochodzenia organicznego, a także gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2-10, oraz gruntów leśnych, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne - może nastąpić po wydaniu decyzji zezwalających na takie wyłączenie.

Powierzchnia gruntów leśnych wyłączona z produkcji

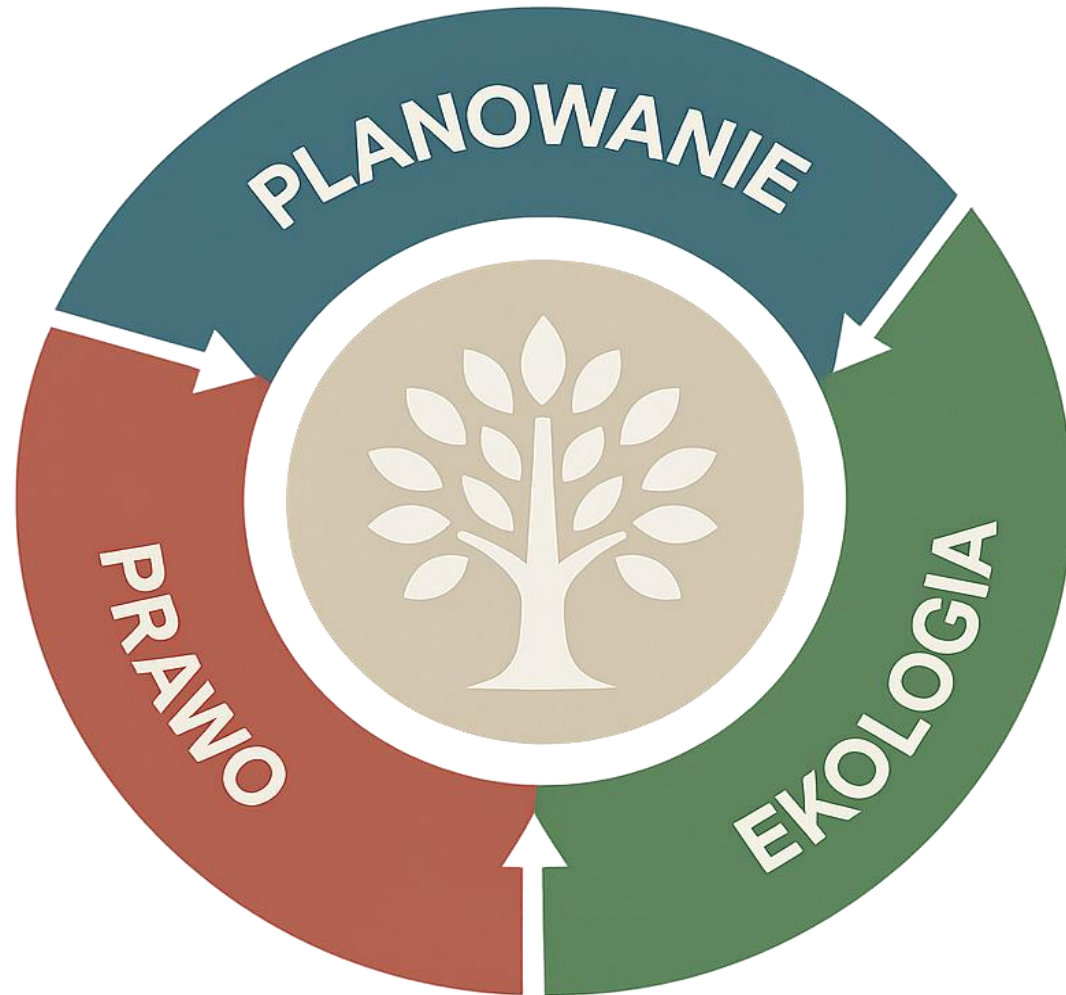
2. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione: 1) lasy, oznaczone symbolem Ls; 2) grunty zadrzewione i zakrzewione, oznaczone symbolem Lz;



Rys. 6 Powierzchnia gruntów leśnych wyłączonych z produkcji w Polsce w latach 2003-2024 (opracowanie własne na podstawie GUS).

Ochrona gruntów leśnych jako filar równowagi ekologicznej

WNIOSKI:



Utrzymanie trwałości zasobów leśnych jako fundamentu zrównoważonego rozwoju kraju.

- *Grunty leśne = kluczowy element krajowego systemu przyrodniczego;*
- *Funkcje prawne:*
 - wspieranie polityki środowiskowej państwa
 - adaptacja do zmian klimatu
 - ochrona gleb i bioróżnorodności
- *Konieczność dalszej integracji:*
 - prawnych – przepisy i regulacje
 - planistycznych – strategie rozwoju przestrzennego
 - ekologicznych – działania ochronne i adaptacyjne